

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

VYBRANÁ TÉMATA

Situace na litevsko-běloruských hranicích

Obsah:

ÚVOD	3
POČET A NÁRODNOST MIGRANTŮ ...	3
SPOUŠTĚCÍ FAKTORY	6
OCHRANA LITEVSKÝCH HRANIC	7
POPIS VÝVOJE NA LITEVSKO- BĚLORUSKÝCH HRANICÍCH	8
REAKCE EVROPSKÉ UNIE.....	10
ZDROJE.....	11

Vybraná témata č. 11/2021
srpen 2021
autor: Karolína Buňatová

Shrnutí

V červnu 2021 zaznamenala Litva šestinásobný nárůst počtu pokusů o nelegální překročení hranic z Běloruska. Tento nárůst příkládá především své podpoře běloruské opozice a unijním sankcím vůči Bělorusku uvaleným mimo jiné v reakci na politické represe po prezidentských volbách 2020. V červenci 2021 litevští představitelé vyhlásili celostátní stav nouze a požádali agenturu Frontex o pomoc při kontrole hranic s Běloruskem. Posléze byl v Litvě schválen nový zákon o migraci zpřísňující podmínky pro migranty. Na začátku srpna 2021 začali litevští pohraničníci navracet migranty zpět do Běloruska, v případě potřeby i za použití násilí. Evropská komise poté schválila poskytnutí 36,7 milionů eur Litvě z Azylového, migračního a integračního fondu. Dne 23. srpna 2021 schválila litevská vláda výstavbu plotu na hranici s Běloruskem a navázala tak na již probíhající výstavbu plotu s ostatním drátem.

Velký vliv na vysoké počty nelegálních migrantů, nejčastěji iráckého původu, směřujících z Běloruska do Litvy (a dále především do Německa) měly posílené přímé lety z Bagdádu do Minsku. Ty však byly díky politickému nátlaku ze strany EU na Irák pozastaveny. Počty nelegálních migrantů na litevsko-běloruské hranici pak výrazně klesly až na jednotky případů za den. Litevská vláda uvádí, že se ze strany Běloruska jedná o cílenou hybridní agresi. Běloruský prezident naopak prohlašuje, že dopady sankcí nadále Bělorusku neumožňují zadržovat migranty mířící dále do Evropy.

V první kapitole tohoto textu jsou uvedeny údaje o nelegální migraci z Běloruska do Litvy a faktory, které ji podle litevské vlády spustily. Následují obecnější informace o zabezpečení litevských hranic a o spolupráci s agenturou Frontex. Další kapitoly pak nabízí chronologický přehled kroků litevské vlády a reakci Evropské unie v souvislosti s touto migrační vlnou za období od června do konce srpna 2021.

Obsah

ÚVOD.....	3
POČET A NÁRODNOST MIGRANTŮ.....	3
SPOUŠTĚCÍ FAKTORY.....	6
OCHRANA LITEVSKÝCH HRANIC.....	7
AGENTURA FRONTEX.....	7
POPIS VÝVOJE NA LITEVSKO-BĚLORUSKÝCH HRANICÍCH.....	8
ČERVEN A ČERVENEC 2021.....	8
SRPEN 2021.....	9
REAKCE EVROPSKÉ UNIE.....	10
ZDROJE.....	11

Úvod

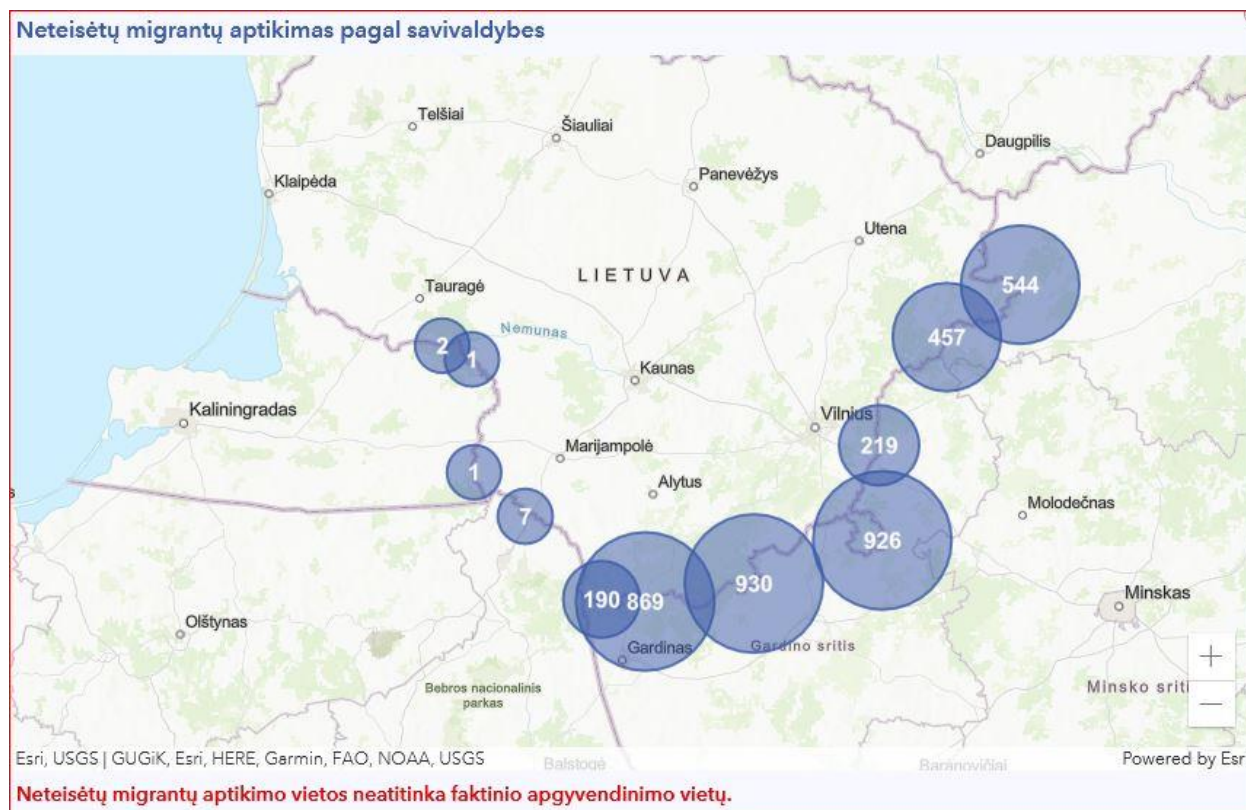
Od přelomu května a června 2021 se Litevská republika (dále jen „Litva“), členský stát Evropské unie (dále také „EU“) a součást schengenského prostoru, potýká s výrazným zvýšením počtu nelegálních pokusů o překročení svých hranic z Běloruské republiky (dále jen „Bělorusko“). Důvodem tohoto nárůstu jsou dle představitelů Litvy a EU zhoršující se vztahy s Běloruskem po prezidentských volbách v srpnu 2020 – především litevská podpora běloruské opozice a postupně zaváděná omezující opatření EU vůči osobám a subjektům v Bělorusku, včetně hospodářských sankcí. Běloruský prezident Lukašenko prohlásil, že kvůli dopadu sankcí již nemůže dále zdržovat migranty na území Běloruska a nebude jim proto bránit v přechodu hranic do Litvy. Litva vyhlásila celostátní stav nouze, požádala Evropskou agenturu pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex) o pomoc při kontrole svých hranic a začala s výstavbou plotu podél hranice s Běloruskem.

Počet a národnost migrantů

Od 1. ledna 2021 do 29. srpna 2021 zaznamenala Litva **4146 nelegálních migrantů**.¹ Jak ukazuje následující mapa, kromě čtyř osob přicházejících z Kaliningradské oblasti a sedmi osob přicházejících z Polska se jedná o osoby, které překročily hranici s Běloruskem.

¹ Neteisėtos migracijos stebėseną. Dostupné z: <https://ls-osp-sdg.maps.arcgis.com/apps/dashboards/9b0a008b1fff41a88c5efcc61a876be2>.

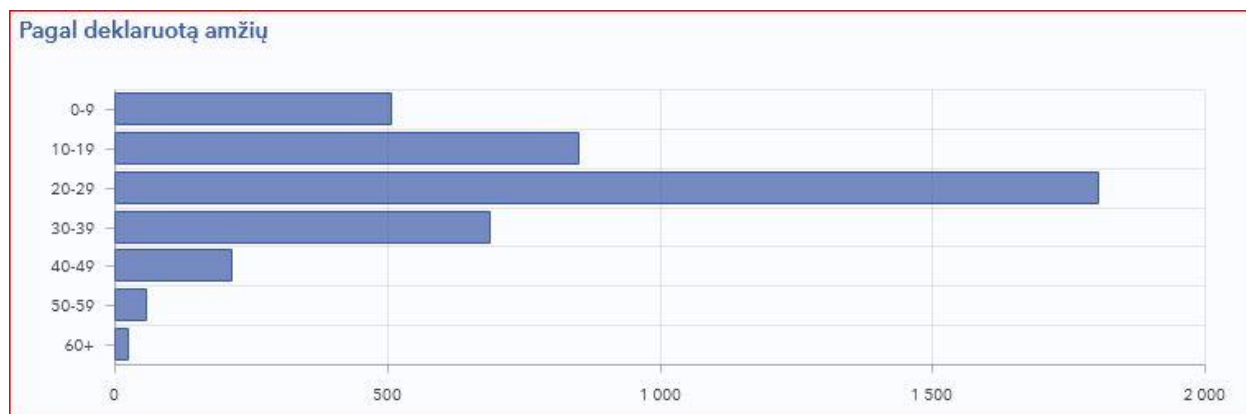
Mapa: Počty nelegálních migrantů podle obcí, kde byli zjištěni

Zdroj: Oficialiosios statistikos portalas (Oficiální statistický portál)²

71 % všech těchto migrantů jsou muži, 74 % jsou zletilé osoby.³ Zdaleka největší počet migrantů je ve věkové kategorii 20–29 let (viz graf níže).

Graf: Početní zastoupení nelegálních migrantů dle věkové kategorie

Zdroj: Oficialiosios statistikos portalas (Oficiální statistický portál)⁴

Výrazně největší počet nelegálních migrantů mířících přes litevsko-běloruskou hranici je z Iráku (viz tabulka níže).

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

Tabulka: Početní zastoupení a poměr nelegálních migrantů dle země původu

Země původu	Počet osob	Podíl z celkového počtu osob	Země původu	Počet osob	Podíl z celkového počtu osob
Irák	2 803	67,6 %	Nigérie	30	0,7 %
Konžská republika	204	4,9 %	Togo	26	0,6 %
Kamerun	134	3,2 %	Turecko	25	0,6 %
Sýrie	130	3,1 %	Pobřeží slonoviny	23	0,6 %
Rusko	93	2,2 %	Pákistán	23	0,6 %
Írán	87	2,1 %	Konžská demokratická republika	20	0,5 %
ostatní	86	2,1 %	Mali	19	0,5 %
Afghánistán	83	2,0 %	Somálsko	19	0,5 %
Bělorusko	79	1,9 %	Gambie	18	0,4 %
Guinea	79	1,9 %	Tádžikistán	17	0,4 %
Srí Lanka	67	1,6 %	Senegal	16	0,4 %
Indie	65	1,6 %			

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Oficiálního statistického portálu⁵

Předtím, než byly pozastaveny přímé lety z Bagdádu do Minsku (viz níže), byl pro migranty z Iráku nejrychlejším a nejbezpečnějším způsobem, jak se dostat do Evropy, právě přechod litevsko-běloruské hranice.⁶ Převaděči si za tuto cestu účtovali částku cca 5–15 tisíc USD⁷, ve které bylo obvykle zahrnuto běloruské turistické vízum, letenka z Iráku do Běloruska, ubytování v hotelu v Minsku a někdy i prohlídky památek. Migranti byli poté dovezeni na litevsko-běloruskou hranici a dále většina z nich mířila do Německa, kde se chtějí usadit. Jak zjistila některá média, irácké cestovní kanceláře vybíraly zálohu 3 tisíce USD za každého klienta (jiné zdroje však uvádí nižší částky kolem 1.400 USD) jako záruku, že se klient vrátí do Iráku.⁸ Pokud se nevrátil, agentura musela tuto částku zaplatit běloruské vládě jako „pokutu“.

Migranti, kteří nelegálně překročili litevskou hranici, jsou dočasně umístěni v Cizineckém registračním centru (URC). Zatímco jsou v izolaci testováni na onemocnění covid-19, podléhají správnímu řízení. Tento proces je ztížený tím, že část těchto osob nemá žádné doklady. Mnoho migrantů podává žádost o azyl, avšak doposud nebyl azyl udělen žádnému z nich. Pokud nejsou důvody k udělení azylu, nelegální migranti jsou navraceni zpět do zemí původu. V případě, že sami požádají o návrat do vlasti, obdrží na tuto cestu letenky a 300 eur.

⁵ Tamtéž.

⁶ ‘Flawed from a human rights perspective’. Dostupné z: <https://meduza.io/en/feature/2021/07/30/flawed-from-a-human-rights-perspective>.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

Spouštěcí faktory

Litevská vláda přičítá výrazný nárůst migrantů své podpoře běloruské opozici. Analýzy provedené pohraniční stráží ukázaly zvýšení počtu nelegálního přechodu hranic na litevsko-běloruské hranici ve dnech následujících po litevském protestu proti odklonění civilního letadla společnosti Ryanair na běloruské území dne 23. května 2021 a po projevu prezidenta Lukašenko v běloruském parlamentu dne 26. května 2021, ve kterém pohrozil, že omezí kontroly pašování migrantů a drog do EU.⁹ Zároveň litevská vláda vidí korelaci mezi leteckými spoji z Bagdádu a Istanbulu do Minsku a zvýšením počtu nelegálních přechodů litevsko-běloruské hranice (první pravidelné letecké spoje z Bagdádu do Minsku byly zahájeny v červnu 2021 a počet letů z Istanbulu byl v období od 1. do 19. června 2021 dvojnásobný oproti počtu letů za celý rok 2020¹⁰).

Litevská ministryně vnitra Agnė Bilotaitėová uvedla, že ze strany Běloruska se jedná o „**cílenou hybridní agresi**, která má být odpovědí nepřátelského státu na sankce EU uvalené v souvislosti s únosem civilního letadla“ a že „Litva se kvůli svému aktivnímu politickému postoji stala terčem běloruského režimu“.¹¹ Po prezidentských volbách v srpnu 2020 v Bělorusku¹², kdy Alexandr Lukašenko oznámil své vítězství a tvrdě potlačuje demonstrace, Litva (stejně jako celá EU) výsledky voleb neuznala a udělila azyl vedoucí představitelce běloruské opozice a Lukašenkově protikandidátce ve volbách Svjatlaně Cichanouské. Litva rovněž poskytla útočiště mnoha běloruským opozičním politikům. Stejně tak letadlo společnosti Ryanair, které nuceně přistálo v Bělorusku, aby zde mohl být zatčen novinář Roman Pratasevič se svou partnerkou¹³, směřovalo do Litvy. Běloruský prezident sice popírá, že by migranty využíval pro politický nátlak na EU, ale zároveň varuje, že Bělorusko nebude nijak zastavovat proud migrantů.¹⁴ Podle jeho slov vede Západ proti Bělorusku hybridní válku a nemůže proto požadovat, aby mu Bělorusko zastavováním migrantů nadále pomáhalo.¹⁵ Upozornil také, že **unijní sankce¹⁶ „dusí běloruský lid“ a Bělorusko tak již nebude zajišťovat bezpečnost hranic s EU.**¹⁷ Pokud chce Litva pomoci, má Bělorusku poskytnout finance. Zároveň Bělorusko v reakci na uvalení unijních sankcí **pozastavilo platnost readmisní smlouvy s EU.** Občané třetích zemí, kteří vstoupili na území Litvy z Běloruska, tak nemohou být navraceni na běloruské území, ale musí být navraceni do zemí původu.

Kromě toho, že Bělorusko uvádí nižší počty nelegálních migrantů překračujících litevsko-běloruskou hranici (55 osob v období od ledna do poloviny června 2021¹⁸), běloruská vláda zdůrazňuje, že Litva je za nelegální přechody hranic zodpovědná, protože není schopná technicky zajistit bezpečnost svých hranic. V červnu 2021 měla litevská pohraniční správa

⁹ HYNDELE-HUSSEIN, Joanna a Piotr ŻOCHOWSKI. The Lithuanian-Belarusian migration crisis.

¹⁰ Belarus using migrants to counter-attack EU. Dostupné z: <https://euobserver.com/world/152305>.

¹¹ Border with Belarus: A larger number of Frontex forces, activation of the rapid border intervention mechanism. Dostupné z: <http://www.pasienis.lt/eng/Border-with-belarus-a-larger-number-of-frontex-forces-activation-of-the-rapid-border-intervention-mechanism>.

¹² Více k tématu v Přehledu SZBP EU 8/2020, s. 3–4, 5, 6. ISSN 2533-4263. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=2>

¹³ Více k tématu v Přehledu SZBP EU 5/2021, s. 12. ISSN 2533-4263. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=2>

¹⁴ EU pledges to step up efforts to help Lithuania stem migration from Belarus. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/eu-pledges-help-lithuania-migration-belarus-alexander-lukashenko/>.

¹⁵ Why Belarus is weaponising irregular migration. Dostupné z: <https://emerging-europe.com/news/why-belarus-is-weaponising-irregular-migration/>.

¹⁶ Více k tématu v Přehledu SZBP EU 10/2020, s. 3 a 5, Přehledu SZBP EU 11/2020, s. 6, Přehledu SZBP EU 12/2020, s. 10, Přehledu SZBP EU 2/2021, s. 11–12 a Přehledu SZBP EU 6/2021, s. 2, 13–14. ISSN 2533-4263. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=2>

¹⁷ GLOD, Katia. Lukashenko Makes a Weapon of the World's Poor.

¹⁸ Tamtéž.

k dispozici kamery, které monitorovaly pouze 37 % oblasti podél hranic, neměla dostatek personálu, nebyla schopná určit, na kterých místech je hranice nelegálně překračována, a nemonitorovala pohyb běloruských dronů určených pro pašování cigaret a drog.¹⁹ Investice do modernizace bezpečnostních opatření na hranicích totiž litevská vláda v minulosti směřovala na hranici s Ruskem. Proto na konci června 2021 litevská vláda oznámila úpravu rozpočtu, aby vyhradila 70 milionů eur pro modernizaci a zabezpečení hranice s Běloruskem.²⁰

Ochrana litevských hranic

Litevská hranice měří 1,763 km²¹. Litevská pohraniční stráž hlídá 1,070 km pevninské části této hranice, což odpovídá zhruba jedné desetíně vnějších pevninských hranic zemí Schengenské smlouvy.²² **Hranice s Běloruskem pak měří 678,8 km.**²³ Již v 90. letech minulého století procházelo Litvou do dalších zemí západní Evropy nejvíce migrantů v porovnání s dalšími pobaltskými zeměmi, a to především kvůli nedostatečné kontrole hranic.²⁴ Litva proto ve druhé polovině 90. let mimo jiné reformovala pohraniční stráž, spustila provoz detenčního centra ve městě Pabradė a usilovala o uzavření dohod se sousedními zeměmi o vymezení státních hranic. **Mezi Litvou a Běloruskem bylo vymezení státních hranic dokončeno v roce 2007.**²⁵ Dohoda o zpětném přebírání osob mezi EU a Běloruskem pak byla podepsána v lednu 2020.²⁶

Agentura Frontex

Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU (běžně označovaná jako Frontex) byla zřízena v roce 2004 za účelem pomoci členským státům EU a státům v schengenském prostoru chránit vnější hranice prostoru volného pohybu EU. Zhruba čtvrtina zaměstnanců Frontexu je dočasně vyslána z členských států. V reakci na evropskou migrační krizi z roku 2015 byla v roce 2016 agentura nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1624²⁷ transformována na Evropskou agenturu pro pohraniční a pobřežní stráž, která je spolu s vnitrostátními orgány členských států součástí Evropské pohraniční a pobřežní stráže (*European Border and Coast Guard*) a má zodpovědnost za řízení migrace, vytváření strategie pro provádění integrované správy hranic na úrovni Unie, rozsáhlejší pomoc členským státům prostřednictvím společných operací a zásahů rychlé reakce a boj proti přeshraniční trestné činnosti. Na žádost členského státu nebo i z vlastního podnětu má v případě zvláštní a nepřiměřené výzvy na vnější hranici vyslat jednotky Evropské pohraniční a pobřežní stráže (členské státy přispívají do rezervního týmu pro rychlé nasazení podle přílohy I výše uvedeného nařízení) a nasadit technické vybavení. Pokud se jedná o velké migrační toky, zvýšenou operativní a technickou posilu mají poskytovat v hotspotech podpůrné týmy pro řízení migrace. V případě výrazně neúčinné ochrany vnějších hranic a ohrožení fungování schengenského prostoru může být uskutečněna reakce na úrovni Unie – Komise navrhne Radě rozhodnutí, kterým se určí opatření,

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž.

²¹ The outline of the state border. Dostupné z: <http://www.pasienis.lt/index.php?3076299592>.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

²⁴ Migration and asylum in Central and Eastern Europe. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/libe/104/lithuania_en.htm.

²⁵ Applied Issues in International Land Boundary Delimitation / Demarcation Practices. Dostupné z: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/c/85263.pdf>.

²⁶ EU and Belarus Sign Visa Facilitation and Readmission Agreements. Dostupné z: <https://www.etiasvisa.com/etias-news/europe-and-belarus-sign-visa-facilitation>.

²⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1624 ze dne 14. září 2016 o Evropské pohraniční a pobřežní strážce a o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 a zrušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007, nařízení Rady (ES) č. 2007/2004 a rozhodnutí Rady 2005/267/ES. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1624&from=cs>.

kteřá má agentura provést. Agentura také nařízením získala zesílenou pravomoc při navracení státních příslušníků třetích zemí, tak aby mohla koordinovat a organizovat návratové operace a provádění návratových zásahů. **Rámcová dohoda o partnerství mezi původní agenturou Frontex a litevskou státní pohraniční stráží (State Border Guard Service, SBGS) byla podepsána v září 2009** a byla mnohokrát aktualizována. Frontex a SBGS spolupracují, stejně jako v dalších členských zemích EU, především v oblasti mezinárodních operací.

Popis vývoje na litevsko-běloruských hranicích

Červen a červenec 2021

V červnu 2021 zaznamenala Litva 400 pokusů o nelegální překročení hranice z Běloruska, což bylo šestkrát více než za celý rok 2020.²⁸ Požádala proto (spolu s Lotyšskem) agenturu Frontex o pomoc při kontrole svých hranic a 1. července 2021 tak byly vyslány **první týmy pohraniční stráže Frontexu** do těchto dvou zemí. Dne 2. července byl v Litvě z důvodu několikanásobného nárůstu počtu nelegálních překročení hranic oproti předchozímu roku vyhlášen **celostátní stav nouze**. Od stejného data je rovněž možné překročit hranice do Litvy pouze na hraničních přechodech.²⁹ Litevské orgány zároveň požádaly agenturu Frontex, aby poskytla Litvě další podporu a zavedly několik vlastních opatření na ochranu hranic – zmobilizovaly lidské zdroje (orgány činné v trestním řízení i armádu), provedly instalaci systémů ostrahy hranic na nejzranitelnějších částech hranic a začaly pracovat na zvýšení kapacit pro přijímání migrantů včetně zvyšování počtu zaměstnanců v oddělení migrace na ministerstvu vnitra, tak aby byly co nejrychleji vyřizovány žádosti o azyl. Dne 30. července 2021 dorazilo do Litvy **dalších 60 policistů z agentury Frontex**, dvojnásobný počet oproti původně požadovanému. Celkově tak je v Litvě 100 důstojníků, 30 hlídkových vozů a dva vrtulníky z agentury Frontex.³⁰ Spolupracují se svými litevskými kolegy při ostraze hranic, hraničních kontrolách a registraci, identifikaci a kontrole nelegálních migrantů, kteří překročili hranice. Jedná se o první případ, kdy byl aktivován zásah rychlé reakce na hranicích³¹ jinde než na jižních hranicích EU.³² O spolupráci také Litva požádala Europol a Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO)³³.

Dne 13. července byl v Litvě odhlasován **nový zákon o migraci**, který povoluje hromadné zadržování migrantů a omezování jejich práva na odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně. V té době bylo na litevské hranici s Běloruskem zadrženo více než 1 700 osob a byla započata výstavba plotu s ostnatým drátem.³⁴ Zákon zakazuje propuštění migrantů z detenčního zařízení dříve než po šesti měsících od zadržení. Zároveň urychluje proces deportací migrantů a umožňuje deportace i

²⁸ Frontex provides support for Lithuania, Latvia at their borders with Belarus. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-provides-support-for-lithuania-latvia-at-their-borders-with-belarus-hqTC5M>.

²⁹ Frequently asked questions about irregular migrants detained at the border with Belarus. Dostupné z: <https://vrm.lrv.lt/en/information-on-irregular-migration>.

³⁰ EU solidarity in Lithuania. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/eu-solidarity-in-lithuania-QEhw2>.

³¹ Pohraniční jednotky rychlé reakce (*Rapid Border Intervention Teams, RABIT*) nasazené na omezenou dobu agenturou Frontex na území členského státu, který je vystaven naléhavému a mimořádnému tlaku na své vnější hranici, zejména ze strany občanů třetích zemí vstupujících nelegálně na jeho území.

³² Border with Belarus: A larger number of Frontex forces, activation of the rapid border intervention mechanism. Dostupné z: <http://www.pasienis.lt/eng/Border-with-belarus-a-larger-number-of-frontex-forces-activation-of-the-rapid-border-intervention-mechanism>.

³³ Více informací k EASO viz: <https://www.easo.europa.eu/>

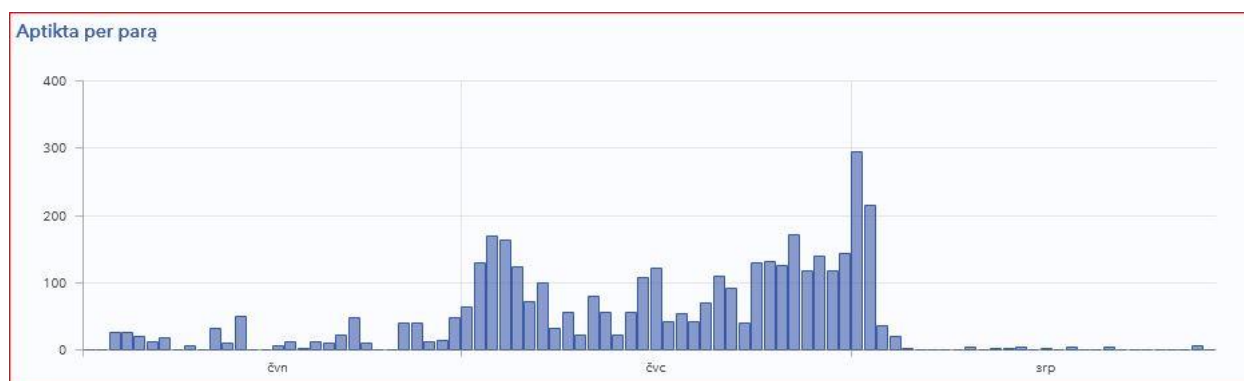
³⁴ Lithuania votes to curb influx of migrants from Belarus. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-57830158>.

v průběhu odvolacího řízení. Za údajné potenciální porušení lidských práv byl tento zákon kritizován lidskoprávními skupinami.

Srpen 2021

Na začátku srpna 2021 litevské úřady oznámily, že pohraniční pracovníci budou moci v případě potřeby **použít proti migrantům násilí**. Zprvu pohraniční stráž oznamovala příchozím migrantům, že se zřejmě ztratili na svých cestách po „krásném Bělorusku“ a musí se nyní vrátit zpět.³⁵ V případě, že by tento způsob nebyl již nadále úspěšný, může pohraniční stráž násilí použít. V noci z 1. na 2. srpna 2021 začali litevští pohraničníci za pomoci vojenské policie a psovodů se psy **vracet migranty zpět do Běloruska**. V tu dobu **irácké aerolinky posílily své lety z Bagdádu do Minsku** ze dvou týdně na čtyři týdně a zavedly lety z dalších tří měst (Basra, Erbil, Sulajmánija).³⁶ Litevská předsedkyně vlády Ingrida Šimonytėová proto vyjádřila očekávání, že EU „využije svoji vyjednávací pozici vůči irácké vládě“.³⁷ Po politickém nátlaku EU na Irák irácké aerolinky skutečně připravily na 10. srpna 2021 let pro repatriaci iráckých občanů z Minsku a **řízení letového provozu v Iráku na základě nařízení irácké vlády zrušilo všechny lety do Minsku** „až do dalšího vyrozumění“.³⁸ Tento krok výrazně přispěl ke snížení počtu pokusů o nelegální překročení litevsko-běloruské hranice na jednotky případů za den (viz graf níže).

Graf: Přehled počtu příchozích nelegálních migrantů v jednotlivých dnech v období červen – srpen 2021

Zdroj: Oficialiosios statistikos portalas (Oficiální statistický portál)³⁹

K oficiálnímu schválení návrhu litevského ministerstva vnitra na výstavbu fyzické zábrany na litevsko-běloruské hranici došlo na jednání litevské vlády dne 23. srpna 2021. Ochranný plot bude dlouhý 208 km, vysoký alespoň 3 metry, bude vyroben z kovu odolávajícího povětrnostním podmínkám a část bude založena pod zemí.⁴⁰ Výstavba má být dokončena do září 2022 a její předběžná cena je odhadována na 152 milionů eur.⁴¹ Naváže tak na již probíhající výstavbu plotu s ostatním drátem.

Ve druhé polovině srpna 2021 **začalo také Polsko posilovat ochranu svých hranic** s Běloruskem z důvodu zvýšeného množství příchozích migrantů z Iráku, Sýrie a Afghánistánu. Vyšší počty

³⁵ Pracovní překlad autorky. Lithuania takes a tougher line on the migrant influx from Belarus. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2021/08/03/eu-pledges-aid-to-lithuania-as-migrants-pour-in-from-belarus>.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Pracovní překlad autorky. Tamtéž.

³⁸ Irák se po intervenci EU chystá repatriovat své občany z Běloruska. Dostupné z:

<https://www.euroskop.cz/8956/37527/clanek/irak-se-po-intervenci-eu-chysta-repatriovat-sve-obcany-z-beloruska/>.

³⁹ Neteisėtos migracijos stebėseną. Dostupné z: <https://ls-osp-sdg.maps.arcgis.com/apps/dashboards/9b0a008b1fff41a88c5efcc61a876be2>.

⁴⁰ Government takes decision to install a physical barrier on the border with Belarus, to be built by EPSO-G.

Dostupné z: <http://www.pasienis.lt/eng/Government-takes-decision-to-install-a-physical-barrier-on-the-border-with-belarus-to-be-built-by-epso-g>.

⁴¹ Tamtéž.

migrantů znamenalo také **Lotyšsko, které dne 10. srpna vyhlásilo celostátní stav nouze**.⁴² Představitelé Polska a Lotyšska zároveň avizovali výstavbu plotů podobných tomu litevskému podél svých hranic se státy bývalého Sovětského svazu. Dne 23. srpna 2021 vydali předsedové vlád Polska, Litvy, Lotyšska a Estonska společné prohlášení, ve kterém označují využívání migrantů k destabilizaci sousedních zemí za porušení norem mezinárodního práva a uvádějí, že je „nejvyšší čas upozornit OSN včetně Rady bezpečnosti na problém nevhodného zacházení s migranty na běloruském území“.⁴³ Odkazují při tom na provizorní tábořiště dvou desítek migrantů, kteří se dva týdny předtím neúspěšně pokusili dostat do Polska a v návratu do Běloruska jim bránili ozbrojení běloruští vojáci.

Reakce Evropské unie

Na zasedání Rady EU pro zahraniční věci (FAC) dne 12. července 2021 litevský ministr zahraničních věcí Gabrielius Landsbergis prohlásil, že **Bělorusko využívá nelegální migranty jako „politickou zbraň“ proti EU** a bude proto se zástupci ostatních členských států EU jednat o vytvoření společné strategie.⁴⁴ Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josep Borrell pak uvedl, že by EU měla zvážit rozšíření hospodářských sankcí, které byly proti Bělorusku uvaleny v červnu⁴⁵.

Dne 15. července 2021 byl na žádost Litvy aktivován **Mechanismus civilní ochrany Unie**⁴⁶. V jeho rámci nabídlo pomoc několik členských států EU, a to ve formě poskytnutí např. stanů, postelí, lůžkovin, nádob na vodu, skládacího nábytku, či generátorů. Evropská komise koordinuje jejich doručení a přispívá až 75 % ceny za jejich přepravu.⁴⁷ Dne 30. července 2021 vydal vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josep Borrell prohlášení jménem EU⁴⁸, ve kterém odsuzuje zneužívání migrantů a uprchlíků jako nástroj režimu a považuje je za porušení základních a evropských hodnot a zásad.⁴⁹ Uvedl v něm také, že EU zváží případná cílená omezující opatření proti převaděčům migrantů či osobám jinak zapojeným do obchodování s lidmi.

Na své návštěvě Litvy dne 1. srpna 2021 prohlásila komisařka EU pro vnitřní věci Ylva Johanssonová, že se jedná o „provokaci ze strany Lukašenkova režimu“.⁵⁰ Přislíbila rovněž odeslání

⁴² Latvia declares state of emergency over migrant influx at Belarus border. Dostupné z:

<https://www.france24.com/en/europe/20210810-latvia-declares-state-of-emergency-over-belarus-migrant-influx>.

⁴³ Pracovní překlad autorky. Statement of the Prime Ministers Ingrida Šimonytė (Lithuania), Arturs Krišjānis Kariņš (Latvia), Kaja Kallas (Estonia) and Mateusz Morawiecki (Poland) on the hybrid attack on our borders by Belarus. Dostupné z:

[https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/LT%20PL%20EE%20LV%20Joint_declaration_%20Final\(1\).pdf](https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/LT%20PL%20EE%20LV%20Joint_declaration_%20Final(1).pdf).

⁴⁴ Lithuania, EU say Belarus using refugees as 'political weapon'. Dostupné z:

<https://www.reuters.com/world/europe/belarus-using-refugees-weapon-must-face-more-eu-sanctions-lithuania-says-2021-07-12/>.

⁴⁵ Více k tématu v Přehledu SZBP EU 6/2021, s. 14. ISSN 2533-4263. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=2>

⁴⁶ Více informací k mechanismu viz: https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en

⁴⁷ Migration: EU helps channel humanitarian support to migrants in Lithuania. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3846.

⁴⁸ K prohlášení se připojily kandidátské země Republika Severní Makedonie, Černá Hora, Srbsko a Albánie (země v procesu stabilizace a přidružení), země Evropského sdružení volného obchodu Island, Lichtenštejnsko a Norsko, členské státy Evropského hospodářského prostoru, Ukrajina a Gruzie.

⁴⁹ Bělorusko: prohlášení vysokého představitele jménem Evropské unie o zneužívání migrantů a uprchlíků jako nástroje režimu. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2021/07/30/belarus-declaration-of-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-instrumentalisation-of-migrants-and-refugees-by-the-regime/>.

⁵⁰ Pracovní překlad autorky. Tamtéž.

dalších 20–30 milionů eur Litvě do roku 2022.⁵¹ Dne 11. srpna 2021 pak bylo Evropskou komisí schváleno poskytnutí 36,7 milionů eur Litvě z Azylového, migračního a integračního fondu (AMIF).⁵² Tato částka má sloužit k financování služeb jako jsou pohotovostní péče, lékařská ošetření, izolační zařízení proti onemocnění covidu-19, očkovací látky, oblečení a hygienické potřeby. Na výstavbu fyzické bariéry na hranicích však toto financování ze strany EU nemůže být využito.

Aktuálnímu vývoji situace na vnějších hranicích EU s Běloruskem (kromě jiných témat) se dne 18. srpna 2021 věnovalo mimořádné zasedání ministrů vnitra členských států EU, které proběhlo formou videokonference v rámci mechanismu opatření pro integrovanou politickou reakci na krize (*Integrated Political Crisis Response, IPCR*)⁵³. Zasedání se také zúčastnil vysoký komisař EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josep Borrell, komisařka EU pro vnitřní věci Ylva Johanssonová, představitelé Islandu, Lichtenštejska, Norska a Švýcarska a zástupci agentury Frontex, Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO) a Europolu.⁵⁴ Dne 24. srpna 2021 oznámil litevský ministr zahraničí Gabrielius Landsbergis, že **Litva navrhla Evropské unii zavedení omezujících opatření pro osoby a společnosti, které napomáhají migrantům v překročení hranic členských států EU**. Podle jeho slov předložila litevská vláda Evropské službě pro vnější činnost (ESVČ) seznam těchto osob a společností.

Zdroje

'Flawed from a human rights perspective': Lithuania is seeing a massive increase in illegal crossings from Belarus. What's fueling this crisis? And what's Lukashenko getting out of it?. In: Meduza.io [online]. [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://meduza.io/en/feature/2021/07/30/flawed-from-a-human-rights-perspective>

Applied Issues in International Land Boundary Delimitation / Demarcation Practices: A Seminar organized by the OSCE Borders Team in co-operation with the Lithuanian OSCE Chairmanship. In: *Osce.org* [online]. Vienna: Organization for Security and Co-operation in Europe [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/c/85263.pdf>

Belarus using migrants to counter-attack EU. In: *Euobserver.com* [online]. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://euobserver.com/world/152305>

Bělorusko: prohlášení vysokého představitele jménem Evropské unie o zneužívání migrantů a uprchlíků jako nástroje režimu. In: *Consilium.europa.eu* [online]. [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2021/07/30/belarus-declaration-of-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-instrumentalisation-of-migrants-and-refugees-by-the-regime/>

Border with Belarus: A larger number of Frontex forces, activation of the rapid border intervention mechanism. In: *Pasienis.lt* [online]. State Border Guard Service [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <http://www.pasienis.lt/eng/Border-with-belarus-a-larger-number-of-frontex-forces-activation-of-the-rapid-border-intervention-mechanism>

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Lithuania: €36 million for migrant reception from EU. Dostupné z: <https://www.infomigrants.net/en/post/34290/lithuania-36-million-for-migrant-reception-from-eu>

⁵³ Více informací k mechanismu k dispozici na: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/ipcr-response-to-crises/>

⁵⁴ Migration: HR/VP Borrell and Commissioner Johansson at extraordinary meeting of Interior Ministers on the situation at the EU's external borders with Belarus. Dostupné z: <https://www.eureporter.co/politics/european-commission/2021/08/20/migration-hr-vp-borrell-and-commissioner-johansson-at-extraordinary-meeting-of-interior-ministers-on-the-situation-at-the-eus-external-borders-with-belarus/>.

Cooperation with EU Agencies. In: *Pasienis.lt* [online]. [cit. 2021-08-11]. Dostupné z: <http://www.pasienis.lt/With%20EU%20agencies884>

EU and Belarus Sign Visa Facilitation and Readmission Agreements. In: *Etiasvisa.com* [online]. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://www.etiasvisa.com/etias-news/europe-and-belarus-sign-visa-facilitation>

EU pledges to step up efforts to help Lithuania stem migration from Belarus. In: *Politico.eu* [online]. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/eu-pledges-help-lithuania-migration-belarus-alexander-lukashenko/>

EU solidarity in Lithuania. In: *Frontex.europa.eu* [online]. [cit. 2021-08-10]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/eu-solidarity-in-lithuania-QEhvw2>

Frequently asked questions about irregular migrants detained at the border with Belarus. In: *Vrm.lrv.lt* [online]. Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://vrm.lrv.lt/en/information-on-irregular-migration>

Frontex provides support for Lithuania, Latvia at their borders with Belarus. In: *Frontex.europa.eu* [online]. [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-provides-support-for-lithuania-latvia-at-their-borders-with-belarus-hqTC5M>

GLOD, Katia. Lukashenka Makes a Weapon of the World's Poor. In: *Cepa.org* [online]. Center for European Policy Analysis [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://cepa.org/lukashenka-makes-a-weapon-of-the-worlds-poor/>

Government takes decision to install a physical barrier on the border with Belarus, to be built by EPSO-G. In: *Pasienis.lt* [online]. State Border Guard Service [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <http://www.pasienis.lt/eng/Government-takes-decision-to-install-a-physical-barrier-on-the-border-with-belarus-to-be-built-by-epso-g>

HYNDLE-HUSSEIN, Joanna a Piotr ŻOCHOWSKI. The Lithuanian-Belarusian migration crisis. In: *Osw.waw.pl* [online]. Centre for Eastern Studies [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2021-06-16/lithuanian-belarusian-migration-crisis>

Irák se po intervenci EU chystá repatriovat své občany z Běloruska. In: *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8956/37527/clanek/irak-se-po-intervenci-eu-chysta-repatriovat-sve-obcany-z-beloruska/>

Latvia declares state of emergency over migrant influx at Belarus border. In: *France24.com* [online]. [cit. 2021-08-30]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/europe/20210810-latvia-declares-state-of-emergency-over-belarus-migrant-influx>

Lithuania takes a tougher line on the migrant influx from Belarus. In: *Euronews.com* [online]. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2021/08/03/eu-pledges-aid-to-lithuania-as-migrants-pour-in-from-belarus>

Lithuania votes to curb influx of migrants from Belarus. In: *BBC.com* [online]. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-57830158>

Lithuania, EU say Belarus using refugees as 'political weapon'. In: *Reuters.com* [online]. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/europe/belarus-using-refugees-weapon-must-face-more-eu-sanctions-lithuania-says-2021-07-12/>

Lithuania: €36 million for migrant reception from EU. In: *Infomigrants.net* [online]. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: <https://www.infomigrants.net/en/post/34290/lithuania-36-million-for-migrant-reception-from-eu>

Migration and asylum in Central and Eastern Europe: Lithuania. LIBE 104 EN. In: *Europarl.europa.eu* [online]. European Parliament [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/libe/104/lithuania_en.htm

Migration: EU helps channel humanitarian support to migrants in Lithuania. In: *Ec.europa.eu* [online]. [cit. 2021-08-23]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3846

Migration: HR/VP Borrell and Commissioner Johansson at extraordinary meeting of Interior Ministers on the situation at the EU's external borders with Belarus. In: *Eureporter.co* [online]. [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://www.eureporter.co/politics/european-commission/2021/08/20/migration-hr-vp-borrell-and-commissioner-johansson-at-extraordinary-meeting-of-interior-ministers-on-the-situation-at-the-eus-external-borders-with-belarus/>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1624 ze dne 14. září 2016 o Evropské pohraniční a pobřežní strážci a o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 a zrušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007, nařízení Rady (ES) č. 2007/2004 a rozhodnutí Rady 2005/267/ES. In: *Eur-lex.europa.eu* [online]. Úřední věstník Evropské unie [cit. 2021-08-11]. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1624&from=cs>

Neteisėtos migracijos stebėseną. In: *Ls-osp-sdg.maps.arcgis.com* [online]. [cit. 2021-08-30]. Dostupné z:

<https://ls-osp-sdg.maps.arcgis.com/apps/dashboards/9b0a008b1fff41a88c5efcc61a876be2>

Statement of the Prime Ministers Ingrida Šimonytė (Lithuania), Arturs Krišjānis Kariņš (Latvia), Kaja Kallas (Estonia) and Mateusz Morawiecki (Poland) on the hybrid attack on our borders by Belarus. In: *Lrv.lt* [online]. [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: [https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/LT%20PL%20EE%20LV%20Joint_declaration_%20Final\(1\).pdf](https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/LT%20PL%20EE%20LV%20Joint_declaration_%20Final(1).pdf)

The outline of the state border. In: *Pasienis.lt* [online]. [cit. 2021-08-10]. Dostupné z: <http://www.pasienis.lt/index.php?3076299592>

Why Belarus is weaponising irregular migration. In: *Emerging-europe.com* [online]. [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://emerging-europe.com/news/why-belarus-is-weaponising-irregular-migration/>

Anotace/Annotation**Situace na litevsko-běloruských hranicích**

Na přelomu května a června 2021 zaznamenala Litva zvýšený nárůst počtu pokusů o nelegální překročení hranic z Běloruska. Tento nárůst Litva přikládá především své podpoře běloruské opozice a sankcím EU vůči Bělorusku a považuje jej za akt „cílené hybridní agrese“ ze strany Běloruska. K zastavení migrační vlny Litva podnikla několik kroků, včetně schválení nového zákona o migraci a spuštění výstavby plotu na hranicích. Zároveň požádala o spolupráci EU. V průběhu srpna 2021 se počty migrantů usilujících o nelegální překročení litevsko-běloruské hranice výrazně snížily, Litva však nadále podniká kroky k zastavení migrační vlny. Tento text uvádí údaje o nelegální migraci z Běloruska do Litvy a chronologický přehled kroků litevské vlády a EU v souvislosti s touto migrační vlnou za období od června do konce srpna 2021.

Klíčová slova

Litva; Bělorusko; EU; migrace; Frontex; hranice

Situation at the Lithuanian-Belarusian border

At the turn of May and June 2021, Lithuania recorded increased numbers of irregular border crossings from Belarus. Lithuania attributes this increase mainly to its support for Belarusian opposition and EU sanctions against Belarus, and considers it an act of Belarusian “targeted hybrid aggression”. In order to stop the migration wave, Lithuania has undertaken several steps, including a new law on migration and the building of a border fence. At the same time, the country has asked the EU for cooperation. In the course of August 2021, the numbers of migrants seeking to illegally cross the Lithuanian-Belarusian border has significantly decreased. Nevertheless, Lithuania continues to take steps to stop the migration wave. This text presents data on irregular migration from Belarus to Lithuania as well as a chronological overview of the steps undertaken by the Lithuanian government and the EU in relation with this migratory wave between June and the end of August 2021.

Key words

Lithuania; Belarus; EU; migration; Frontex; borders

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:

Název: Situace na litevsko-běloruských hranicích
 Autoři: Buňatová, K.
 Číslo: Vybraná témata č. 11/2021
 Datum: srpen 2021

Klíčová slova:

Litva; Bělorusko; EU; migrace; Frontex; hranice

EDICE: VYBRANÁ TÉMATA

Typ edice: online, ISSN 2533-414X
 URL: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=3>
 První vydání edice: leden 2005
 Frekvence vydání edice: nepravidelná
 Zaměření: aktuální témata relevantní pro činnost Parlamentu České republiky
 Jazyk: CZ
 Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1